

Preek over Naäman 2 koningen 5: 1-19

221030 Maranathakerk Den Haag, Renske Oldenboom

De hooggeplaatste Krijgsman, generaal Naäman, is ziek, hij lijdt aan melaatsheid.

Daar worden in het verhaal verder weinig woorden aan besteed.

Het verhaal zou je in kleine scenes uit kunnen spelen. De dialogen volgen elkaar snel op. Na de opening is

scene 1: Het joodse slavinnetje spreekt tegen de vrouw van Naäman.

Scene 2 is een gesprekje tussen Naäman en de Syrische koning. Dan wordt verteld hoe hij, met geschenken, op weg gaat.

Scene 3 is Naäman bij de koning van Israël. En dan wordt het verhaaltempo wordt langzamer, en het verhaal uitgebreider, als de profeet Elisa het initiatief overneemt van Naäman en de koning.

Er lijkt in het verhaal een continu misverstand over het juiste adres: wie moet je wat vragen en waarvoor bedanken?

- Wie weten hoe het zit? Niet de koningen, maar de slavin en de bedienden. Hier zit het hoog-laagspel in de tekst. Notabene een slavin! Het schetst de wanhoop van Naäman, maar ook de ongebruikelijke wegen van God zelf.
- Bij wie moet je zijn om genezen te worden (niet bij de koning van Israël!) maar bij de profeet, de Godsman.
- Wie moet je bedanken? God zelf en niet de profeet.

God verdient alle eer. En Naäman, de vreemdeling, geeft God die eer, in tegenstelling tot de Koning van Israël.

Maar eerst: boos is de koning van Israël, boos en verontwaardigd is Naäman. Boos dat hij de Godsman niet zelf te zien krijgt en over de bizarre opdracht die hij krijgt.

En dan zijn er weer die laaggeplaatste knechten die hem "vader" noemen, de simpelheid van de opdracht benadrukken, en hem overhalen het toch te doen.

Naäman heeft een snelle leercurve, en nadat hij zich 7x heeft ondergedompeld keert hij terug naar Elisa om hem te bedanken. Menig jood zou dat vergeten!

Het is een stukje liturgie: Naäman weet dat bij kyrie, het roepen om ontferming, om genezing, de lofprijzing hoort. Hij, als buitenlander, vindt het op geen enkele manier vanzelfsprekend, dat God hem geneest.

Hij is met zijn dank aan het goede adres. En hij krijgt ook nog de zegen mee om in zijn eigen land de eigen gewoontes te volgen.

Naäman is in vele opzichten anders dan 'wij', de gelovigen: hij is een Syriër, hij is succesvol en hij is melaats. Hoe verhouden 'wij' (in dit geval Israël, het volk van God) ons tot deze man? Hoe leven 'wij' samen met de vijand, als stads-, als wereldburgers? De bijbel werpt die vraag op en het is een vraag van toen, maar ook een vraag van nu! Hoe verhouden wij en zij ons/zich tot God?

Want een goede blik op de tekst leert ons, dat het begint en eindigt met God. Er is geen twijfel over: **de geschiedenis, ook die buiten Israël, buiten 'ons', is in Gods hand. Het is God die Naäman de overwinning heeft gegeven, het is God in wiens naam Elisa optreedt en het is God die door Naäman wordt bedankt.**

Er gebeurt niets buiten God om. Met andere woorden: God is niet of niet alleen hier, maar ook daar, buiten 'ons'.

Wij denken vaak dat God alleen bij ons is, dat God aan onze kant staat. Niets is minder waar, leert dit verhaal ons.

We moeten ophouden om te denken dat God aan de kant van de kerk, of de gelovigen staat of vooral daar te vinden is.

Natuurlijk kunnen we in de kerk en in de synagoge leren wie God is en hoe God werkt, maar dat is vooral om daarna ook buiten de kerk zijn sporen te zien en het leven, het samenleven en samenwerken van mensen te dienen.

Het verhaal 'speelt' met de vrome toehoorder, die denkt te weten waar God wel is en waar niet. Hier staan de generaal en de koning van Israël tegenover elkaar. De generaal is een instrument van Gods macht en barmhartigheid.

De koning van Israël zou dat moeten zijn, een instrument van Gods barmhartigheid. Maar hij weet niet hoe en scheurt zijn kleren in rouw. Hij is toch God niet? Er wordt pijnlijk duidelijk dat hij niet God is en dat God ook niet bij hem is. Zeker als je hem naast dat dienstmeisje van Naäman zet. Die heeft eerder al wel geweten waar God te vinden was.

De bange, om zichzelf rouwende koning wordt buitenspel gezet, hij verdient niet anders, het is Elisa die het initiatief overneemt.

In de vierde scene, is het Elisa, die wel tot de koning spreekt en de Generaal, maar niet zelf aan de deur komt.

Als Elisa niet aan de deur komt, is dat natuurlijk vernederend voor Naäman, die teleurstelling op teleurstelling stapelt.

Het recept dat Naäman bij de apotheek van de profeet afhaalt stelt hem diep teleur. Heeft hij een afspraak gemaakt met die Israëlitische toverdokter, wil die hem niet eens op zijn spreekuur ontvangen; wordt hij door een assistent afgescheept die hem met een kluitje in het Jordaanriet stuurt. Naäman had zich van zijn genezing toch wel wat meer voorgesteld. Op z'n minst zou de

man van God naar buiten komen, pillen voorschrijven, aandacht aan hem besteden. Maar gewoon een bad nemen? En dan ook nog in zo'n stinksloot als de Jordaan?

Maar gelukkig kan Naäman luisteren naar de anderen, de dienaren.

Zij blijken instrument in Gods hand te zijn. "Maar overste, als de profeet u een ingewikkelde opdracht gegeven had, had u die toch ook uitgevoerd? Dus nu hij tegen u zegt: 'Baad u, en u zult weer rein worden', moet u dat zeker doen". Ze zullen zich er niet van bewust geweest zijn hoeveel evangelie er in hun woorden zat.

Mozes zei al van de opdrachten die God aan zijn mensen geeft: "De geboden die ik u vandaag heb gegeven, zijn niet te zwaar voor u en liggen niet buiten uw bereik. Ze zijn niet in de hemel, dus u hoeft niet te zeggen: "Wie stijgt voor ons op naar de hemel om ze daar te halen en ze ons bekend te maken, zodat wij ernaar kunnen handelen?" Vlak voor u ligt de weg ten leven, zingen we!

Door zich alleen maar 7x te baden in de Jordaan, alsof het een doop is, heeft Naäman God ontdekt. Hij rijdt het hele eind terug van de Jordaan naar Samaria en dankt God. Elisa wil zijn geschenken niet aannemen, zoals het een goed profeet betaamt. Aan alles wordt duidelijk: Elisa is de echte profeet. De man Gods die heil brengt en geneest, over de grenzen van het 'wij' heen. Hij verdient respect.

Het is altijd weer die omkering, die het spannend maakt. Luister naar je slavin en bedienden. De profeet is dichter bij God dan de koning. God wordt ook bedankt door een buitenlander.

Door mijn werk als studentenpastor bevind ik mij vrijwel altijd in het 'buitenland', in een seculiere wereld, waar de kerk vaak een reminiscentie is van een verleden, of een verdacht instituut dat mensen wil beïnvloeden en zieltjes wil winnen.

Ik heb leren zien, dat God misschien juist daar is, waar je haar niet verwacht. In de gedrevenheid van de ingenieur. In de passie van de professor, in de liefde van de wetenschapper voor haar vak.

Karen Armstrong zegt heel raak, dat de kern van religieuze tradities te vinden is in de notie van **compassie**. Dat is geen medelijden, maar een besef van fundamentele verbondenheid met alles en iedereen: je maakt deel uit van de wereld en jouw keuzes hebben invloed op anderen, net zoals anderen invloed hebben op jou.

Daarnaast is compassie de bereidheid om je te laten raken door de ander, meevoelen met die ander en tenslotte is compassie de vraag of je bereid bent om medeverantwoordelijk te zijn voor het lot van de ander. Verbondenheid, geraakt worden en verantwoordelijkheid nemen, dat is compassie. Met die nieuwe verwoording van oude religieuze inzichten wordt een brug geslagen tussen verschillende mensen en religieuze tradities, op zo'n manier dat het ook in een seculiere context wordt verstaan. Dat noemen we tegenwoordig publieke theologie. Dit verhaal over Naäman is een prachtig staaltje oudtestamentische publieke theologie.

Publieke theologie vond ik ook in een interview met Gretha Thunberg in de bijlage van de volkskrant van gisteren. Ik mag haar misschien wel een profeet noemen, ze is geliefd en gehaat. Zij herkent de klimaatcrisis en roept op tot een groot bewustzijn.

De mooiste uitspraak in het interview vond ik deze: hoop wordt ons niet gegeven, hoop moeten we zelf creëren. Ik zou daar naar aanleiding van dit verhaal, 2 dingen aan toe willen voegen: hoop creëer je niet alleen, dat kan alleen samen. En: hoop komt altijd uit onverwachte hoek. Is dat God? Ja, dat mag je God noemen. Maar ook al herken ik God daar, ik benoem dat lang niet altijd zo.

In het samenleven manifesteert God zich telkens weer anders. Het menselijk bestaan is in al zijn bizarre wendingen een bestaan voor Gods aangezicht, in het licht van het heilige worden wij onverwacht genezen en worden wij als nieuw.

amen